

Инвестиции и инвестиционна дейност на предприятието – обхват, видове инвестиции, инвестиционен процес

1. Инвестиции (И) на БО:

а) същност и видове:

Под инвестиции се разбират паричните средства (капиталът), които чрез инвестиционния процес ще се трансформират в активи на БО, необходими за осъществяване на ПСД.

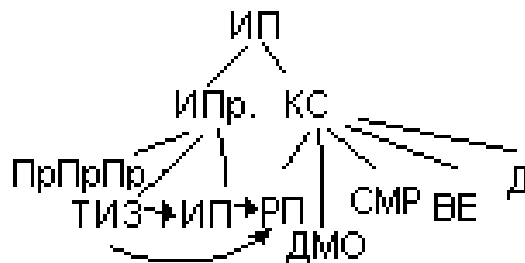
Под инвестиции ще се разбират, в широк аспект, не само паричните средства, но и материални, трудови, информационни и други ресурси, които чрез инвестиционния процес се преобразуват в активи на БО, необходими за осъществяване на ПСД.

Видове инвестиции:

- 1) И могат да бъдат парични или материални;
- 2) В зависимост от конкретната насоченост И биват:
  - за ново строителство (огромни И);
  - за разширение, реконструкция и модернизация;
  - за маркетингови проучвания;
  - за иновационна дейност – усвояване на нови изделия, усъвършенстване на съществуващи изделия или технологични процеси;
  - за усъвършенстване на персонала;
  - за други видове.

Структурата на И ще се изрази чрез относителния дял на отделните видове спрямо общата съвкупност.

2. Инвестиционен процес (ИП). Под ИП се разбира съвкупността от дейности, насочени към трансформацията на първоначалните инвестиции в

активи. Съдържание на ИП:

а) ИПр. – инвестиционни проучвания. Те включват:

- ПрПрПр – предпроектни проучвания- свързани са с предмета на дейност. Те включват:
  - =Проучвания относно номенклатурата, количествата и очакваните цени на продукцията с цел прогнозиране на бъдещите приходи;
  - =Проучвания относно възможните технологични процеси, които ще се прилагат в ПСД;
  - =Проучвания относно необходимите машини и оборудване за реализация на ПСД;
  - =Проучвания относно възможните доставчици на суровини и материали и прогнозните цени;
  - =Проучване на възможностите за осигуряване на необходимия персонал, заплащането и осигуряването на труда;

= ТИО – технико – икономическа обстановка на виждането за бъдещата ПСД. В ТИО трябва да се съпоставят очакваните приходи от първият елемент на ПрПрПр и очакваните резултати и да се определи крайният финансов резултат (ФР): $ФР = Пр - Р$

- 1) $ФР < 0$ – неблагоприятен - търси се нова идея;
- 2) $ФР > 0$ – приемаме идеята и преминаваме към ТИЗ;
- 3) $ФР = 0$ – няма да има загуби, но няма и печалба.

- ТИЗ – технико – икономическо задание – очертава чрез основните показатели и характеристики, насоките за бъдеща работа в инвестиционния процес. Заданието може да се разработи по два начина:

= в окрупнена форма, с посочване само на най – основните показатели и характеристики. В последствие трябва да се разработи идеен проект (ИП);

= да се разработи по – детайлно, при което разработването на идеен проект не е задължително (дори е излишно) и се минава към работен проект (РП).

б) КС – капитално строителство. То включва:

- РП – работен проект – съвкупност от конструктивна, технологична документация, работни схеми, чертежи и др. необходими за осъществяване на СМР (строително – монтажни работи).

- ДМО – доставка на машини и оборудване;

- ВЕ – въвеждане в експлоатация – 72h проба (проверява се начина на действие и се отстраняват грешките);

- Д – достигане на проектната производствена мощност.

Препоръчва се производствената мощност да бъде достигната до 85-90% . Останалите 10-15% ще се използват в случай на разширяване на пазарите.

Пресмятането с 85-90% има възможност за осигуряване на допълнителна печалба.

Участници в инвестиционния процес са:

- инвеститор – той разполага със средствата;
- проектант;
- доставчик;
- строително –монтажна организация;
- банка.

Протичането на инвестиционния процес във времето се изразява чрез инвестиционен цикъл. Стремешт е цикъла да се оптимизира. Цели се част от дейностите да се изпълняват последователно, но да има и такава част, които да се изпълняват паралелно.

3) видове разходи в инвестиционната дейност:

- разходи за предпроектни проучвания – тези проучвания се правят преди идеиното проектиране, целта е да се получи добра представа за конюктурата;
- разходи за подготовка на капиталното строителство;
- разходи по устройство, организация и обзавеждане на сторителната площадка;

- разходи за непосредствено изграждане на основните спомагателни обслужващи обекти;

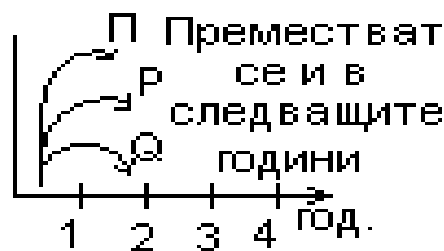
- разходи по опазване на природната среда;
- специфични разходи по организация, управление и контрол;
- разходи за подготовка на обекта за въвеждане в експлоатация;
- други разходи.

Може да се сложи и резерв (около 10%).

4) методи за оценка на икономическата ефективност при инвестиционната дейност: Статични – наричат се така, защото значенията на определени показатели и икономически категории се възприемат като постоянни величини и статично се пренасят при

изчислението за следващите години. Тук се включват:

- обем произведена продукция (Q);
- разходи (P);
- печалба (П).

Статичните методи са по – лесни за приложение и в краткосрочен аспект дават приемливи резултати.

- метод за оценка на икономическата ефективност по разходите (P):

$$И_1 = P_{\text{пром.}}^1 + P_{\text{пост.}}^1$$

$$И_2 = P_{\text{пром.}}^2 + P_{\text{пост.}}^2$$

И – инвестиции; $P_{\text{пром.}}$ - проемнливи разходи; $P_{\text{пост.}}$ - постоянни разходи.

Този метод се прилага когато основната разлика в разглежданите инвестиционни варианти е в разходите, и няма съществени разлики в обема произведена продукция, в качеството, сроковете и др. показатели. Разликата е в общия обем разходи. При прилагането на този метод разходите се делят на:

= променливи, за които е характерно, че зависят непосредствено от обема на произвежданите услуги. Колкото обема е по – голям, то $P_{\text{пром.}}$ ще са по – големи;

= постоянни - $P_{\text{пост.}}$ (условно постоянни) - остават относително неизменни в някакви граници от обема на произвежданата продукция.

Избираме единият от двата варианта, който има минимални разходи. Най-чувствителни са разходите за обема продукция.

- икономическа обосновка на инвестиционните проекти чрез печалбата (П):

$$П_1 = (Ц - P_{\text{пром.}}^1)Q - P_{\text{пост.}}^1$$

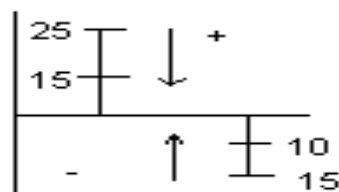
$$П_2 = (Ц - P_{\text{пром.}}^2)Q - P_{\text{пост.}}^2$$

Тук обема продукция може да бъде различно. При по – голям обем единичната печалба ще е по – голяма. Избираме варианта, който има максимална печалба при съответното количество. Абсолютната маса на печалбата не показва реалната цена.

- срок на откупуване (възстановяване) на инвестициите:

$$T_{\text{отк.}} = \frac{И}{П_r};$$

И - инвестиции; $П_r$ – печалба за година.

Избираме вариант с минимален срок за откупуване на инвестициите.

Динамични методи – в тях се отчита динамичното изменение на парите във времето.

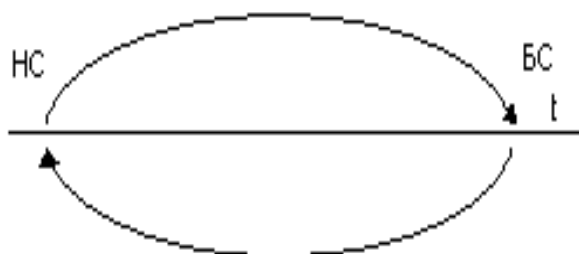
Има два аспекта на изменение на парите.

Ако вложим парите си в банка очакваме бъдещата стойност (БС) да е по – голяма от настоящата (НС).

$$БС = НС (1+r)^t$$

$(1+r)^t$ – сложна лихва; r - възвръщаемост; t - време. В “ r ” процентите са представени като част от единицата. Ако е известна бъдещата стойност и срока , то можем да намерим НС: $НС = БС \frac{1}{(1+r)^t}$.

НС се намира като бъдещата стойност се дисконтира - $\frac{1}{(1+r)^t}$ се нарича дисконтов фактор.

Динамичните методи са:

- метод на нетната настояща стойност (ННС):

$$ННС = \sum_{i=1}^t \frac{ПП_i}{(1+r)^i} - \sum_{i=1}^t \frac{И_i}{(1+r)^i}$$

ННС се получава при съпоставяне на паричните постъпления за определен период. Те се дисконтират. Имаме и инвестиции. Те също се осъвременяват.

ННС = 0 – възстановяване на инвестициите;

ННС > 0 – най – добър вариант, възстановяват се инвестициите и остава чистата стойност накрая.

Ако $ННС < 0$ – може да не се избира този вариант, но е целесъобразно да се направи анализ и да се преразгледат елементите съставлящи двете величини, като се търсят възможностите за намаляване на разходите или да се увеличат приходите.

- вътрешна норма на възвръщаемост (ВНВ) – при разработването на вариантите за осъществяване на инвестиционната дейност могат да се залат различни стойности. Може да се очаква различна възвръщаемост.

Разработват се няколко варианта на инвестиционния процес. Може да се оцени, че при някакъв вариант – ако искаме по – голяма възвръщаемост $ННС$ е по – голяма от 0, при по – бавна възвръщаемост $ННС < 0$. търсиме онова r , което води до получаване на нулева $ННС$. За целта се решава система от уравнения за различно t . Това е трудно. Прилага се друг метод – на опита и грешките. Взема се някакво r и се изчислява $ННС$. Търсим онова r , за което $ННС=0$. вземаме различни r , нека в първият случай имаме положителна $ННС$, а във втория отрицателна, тогава можем да изчислим ВНВ:

$$ВНВ = r_1 + (r_2 - r_1) * * \frac{ННС_1}{ННС_1 - ННС_2}$$
, където при по – малкото r $ННС < 0$, при другото $ННС > 0$. Чрез формулата получаваме $ННС = 0$.

Ръководството на БО преценява до каква степен може да се промени ВНВ така, че:

1) $ННС$ да не е по- малко от 0;

2) Да не се променят чувствително обемите произвеждана продукция и цените в отрицателна посока.

- срок за откупуване (СО), представен в динамичен аспект, т.е. чрез осъвременяване на паричните потоци:

$$T_{отк} = \frac{I_{диск}}{P_{диск}}$$

диск – дисконтирана. Избираме минималният срок. Предимството е, че всичко е разгледано във времето.

Възможно е да се използва и показателят приходи на 1 лв. инвестиционни разходи. Той е отношението:

$\frac{приходи}{разходи}$, като и двете величини се дисконтират във времето. Дават се приходите за 1 лв. разходи. Избираме максималните приходи за 1 лв. разходи.

Активи на БО

Активите на БО представляват определени предпоставки и условия, необходими за осъществяването на ПСД. Обикновено те са резултат на осъществявания инвестиционен процес. В зависимост от своята роля за осъществяване на ПСД активите биват три вида.